

KAKO METODIČKI OBRADITI JEDNU VJERONAUČNU TEMU

Primjer iz vjeronaučnog udžbenika "Jeka duše"¹

NASTAVNA TEMA: "ROĐENJE, SMRT I KRŠĆANSKA NADA"² (usp. *Jeka duše*, str. 56-71)

ANA THEA FILIPOVIĆ

Salesianum

Institut za religijsku pedagogiju i katehetiku

Vlaška 36, 10000 Zagreb

Primljeno 29. 3. 1996.

UDK 371.3:2

1. CILJEVI³

1.1. Osnovna namjena

"Ozbiljan i cjelovit pristup životu ne može i ne smije zanemariti pitanje smrti u svim njenim dimenzijama. Učenik je izložen općem potiskivanju smrti na rub biološkog života. Na osnovi biblijskih informacija treba prodrijeti u višeznačnost života i smrti. Valja pokušati ući u razložnost straha pred smrću i njenog potiskivanja na rub egzistencije." (*Program*, str. 43).

1.2. Pojedinačni ciljevi:

- (uočiti) različita poimanja smrti i života
- (upoznati) biblijsko poimanje smrti i života
- (zapaziti) sličnosti i razlike poimanja onostranosti unutar različitih religija
- (usvojiti) pravilnu interpretaciju pojmova "sud", "pakao", "čistilište", "nebo" (usp. *Program*, str. 44)

1.3. Operacionalizirani ciljevi:⁴

- učenik razmišlja o ljudskoj smrtnosti i pismeno izražava vlastiti odnos prema smrti
- učenik nabraja različite stavove prema smrti koji se susreću u suvremenom društvu te ih povezuje sa stavovima prema životu
- učenik shvaća da je smrt jedna od temeljnih odrednica ljudskog života i preispituje vlastiti stav prema smrti

- učenik obrazlaže biblijsko (starozavjetno) uzročno povezivanje grijeha i smrti
- učenik navodi sličnosti i razlike u vjerovanjima o životu onkraj smrti kod različitih religija
- učenik u svjetlu Isusove smrti interpretira smrtna stradanja nedužnih u domovinskom ratu

1 Dr. M. PRANJIC, *Jeka duše. Vjeronaučni udžbenik za prvo godišće srednjih škola*, KSC Zagreb, ³1995.

2 Riječ je o *trećoj* od četrnaest tema koje su vjeronaučnim programom za srednje škole propisane za 1. godišće. Usp. posljednju verziju programa *Vjeronaučni program za srednje škole*, u: M. PRANJIC, *Srednjoškolski vjeronauk u Republici Hrvatskoj*, KSC Zagreb, 1994, str. 39-92; dalje navodimo skraćeno: *Program*.

3 Programom zadane ciljeve ove nastavne teme promatramo u povezanosti s *općim ciljevima škole* kao što je, primjerice, promicanje cjelovita rasta i sazrijevanja učenikove osobnosti, zatim u povezanosti s *općim ciljevima školskog vjeronauka* kao što su senzibiliziranje za religioznu dimenziju stvarnosti, upoznavanje s kršćanskim tumačenjem svijeta i života koje je oblikovalo kulturni identitet hrvatskog naroda, izgrađivanje kritičkog stava prema društvu i različitim ponudama vrednota, te u povezanosti s *posebnim ciljem vjeronauka u 1. godištu srednjih škola* kako je opisan u *Programu*, str. 41.

4 Programom određene ciljeve prilagođujemo konkretnom stanju i odgojno-obrazovnim potrebama naših učenika. Predviđene ciljeve operacionaliziramo, a to znači da ih formuliramo tako da na osnovi tog iskaza - tijekom i na kraju nastavne teme - možemo provjeriti jesu li učenici došli do željenih rezultata, odnosno jesmo li postigli postavljene ciljeve.

- učenik svojim riječima objašnjava što sve uključuje kršćanska vjera u uskrsnuće

2. SADRŽAJI

- odnos života i smrti
- smrt kao prijelaz
- smrt kao kraj-svrha-ispunjenje
- čovjek podložen smrti, čovjek uzročnik smrti
- mladi i smrt
- smrt i nada onkraj smrti
- uskrsnuće i kršćansko gledanje na smrt (usp. *Program*, str. 43, i *Jeka duše*, str. 56-71)

3. OBLICI RADA, METODE I METODIČKI POSTUPCI PO NASTAVNIM FAZAMA

3.1. Faza problematizacije

3.1.1. Varijanta A

- vođeni razgovor na osnovi reprodukcije koja se nalazi u vjeronaučnom udžbeniku; ključna pitanja-zadaci kojima nastavnik vodi razgovor mogu biti slična ovima:
 - Pogledajmo sliku "Ples smrti" na str. 56-57 u našim udžbenicima!⁵
 - Što sve vidite i zapažate na ovoj slici?
 - Kakav dojam slika ostavlja na vas?
 - Kakav je odnos između teme ove freske i njezinih izražajnih oblika?
 - Koju poruku slikar izražava ovom freskom?
 - Kamo biste smjestili sebe na ovoj slici i kako biste se naslikali?
 - Kako biste vi danas prikazali smrt?
 - Koji su zajednički elementi koji se pojavljuju u vašim prikazima smrti i u prikazu Vincenta iz Kastva?

3.1.2. Varijanta B

- vođeni razgovor na osnovi materijala koje su učenici prikupili:
 - nastavnik je na kraju prošlog sata dao zadatak da učenici pohode groblje i pribilježe što je sve osim imena i dobi pokojnika napisano na nad-

grobnim spomenicima ili pak na osmrtnicama u javnim glasilima

- učenici na satu čitaju što su pronašli i zabilježili
- nastavnik ili dva učenika ispisuju pojedine navode na ploču ili na foliju
- nastavnik sintetizira zapise te započinje razgovor o tome kakvo se poimanje smrti i kakav stav prema smrti kriju iza riječi i simbola koje su učenici zamijetili

3.1.3. Varijanta C

- vođeni razgovor na temelju učeničkog uživljavanja u situaciju:
 - nastavnik svim učenicima podijeli ceduljice i daje zadatak: "*Pokušaj se uživjeti u situaciju da se ovog trenutka nalaziš pred smrću. Napiši kako se osjećaš?*"
 - nakon što su dovršili zadatak, učenici na nastavnikovu zamolbu čitaju što su napisali (ukoliko vjeroučitelj smatra da je to za učenike prikladnije, on ih može zamoliti da svaki par u klupi razmijeni ceduljice te svatko pročita susjedov zapis)
 - nastavnik ili koji učenik na ploči ili na foliji bilježi različite osjećaje što ih učenici navode
 - vjeroučitelj započinje razgovor o povezanosti različitih osjećaja s različitim iskustvima i stavovima prema smrti

3.2. Usredotočivanje pozornosti na srž problema

- vođeni razgovor prelazi u nastavnikovo izlaganje:
 - nastavnik potpitanjima kanalizira pozornost učenika usmjerujući ih da od površinskih i površnih zapažanja idu prema dubljem sagledavanju problema ili prema određenim aspektima problema

⁵ Pretpostavljamo da je vjeroučitelj prethodno potražio barem osnovne informacije o autoru freske i o samoj freski kako bi mogao svratiti učeničku pozornost na elemente koje oni možda ne uočavaju te kako bi mogao suvereno interpretirati umjetnički jezik i značenje freske.

- svojim izlaganjem vjeroučitelj ih dovodi do toga da uočavaju različite odnose prema smrti (strah, bijeg, prihvaćanje, neizvjesnost, odgovornost...)
- nastavnik ukazuje na povezanost odnosa prema životu i odnosa prema smrti; povezuje također prvu temu ovog godišta "U potrazi za smislom (života)" s današnjom temom o smislu smrti

3.3. Faza traženja rješenja

3.3.1. Varijanta A

- čitanje teksta sa zadatkom (služi produblivanju tematike i zahtijeva samostalno otkrivanje):
 - dva učenika čitaju naglas pisma Tonija i Gabriela (prilog 52 i 53, *Jeka duše*, str. 64-65), a ostali - sa zadatkom - prate tekst u knjizi
 - jedna polovica razreda ima zadatak podcrtati dijelove teksta koji opisuju Tonijevo doživljavanje djevojčine smrti, a druga polovica odgovoriti na pitanje kako Gabriel nastoji pomoći prijatelju i na što mu ukazuje kao rješenje njegova problema

3.3.2. Varijanta B

- interpretativno čitanje i analiza pjesme "Oproštaj" F. G. Lorce (*Jeka duše*, str. 62):
 - nastavnik izražajno (interpretativno) čita pjesmu
 - slijedi emocionalna stanka
 - izražavanje učeničkih dojmova
 - analiza i interpretacija pjesme: majeutičkim pitanjima i tumačenjem vjeroučitelj uvodi učenike u pjesnikovo izražavanje vjere u trajnost života odnosno vjere u život i onkraj smrti

3.3.3. Mogući ishod i nakon varijante A i nakon varijante B:

- kod učenika se mogu pojaviti dva oprečna stava:
 - nada u život onkraj smrti jest ljudska tlapnja i samozavaravanje
 - nada u život onkraj smrti svjedoči o čovjekovoj bitnoj upućenosti na

transcendenciju, ona govori o tome da u čovjekovu duhu živi klica besmrtnosti

- nastavnik uzima u obzir oba moguća stava te pomaže učenicima da se kritički suoče sa svakim od njih (usp. *Jeka duše*, str. 62-63. na dnu)

3.4. Kritičko sučeljavanje i provjera rješenja

- rad u skupinama:
 - vjeroučitelj organizira razred u male radne skupine (možda po 4 učenika iz dviju susjednih klupa) i daje im mogućnost da se opredijele za jedno od gore navedenih stajališta, a potom daje zadatak i točne upute za rad u skupini
 - prilozi br. 45, 46, 48, 49 i 50 mogu poslužiti kao materijal za rad u skupinama - po jedan tekst na skupinu
 - zadaci koje nastavnik daje mogu biti slični ovima:
 - Na temelju ovog teksta pronađite razloge koji govore u prilog vašem i one koji govore u prilog suprotnom stajalištu?
 - Pronađite na čemu se prema ovom tekstu zasniva čovjekova nada u besmrtnost!
 - Uočite obilježja kršćanskog gledanja na smrt.
 - Pokušajte otkriti što je u ovom tekstu rečeno o čovjeku.
 - predstavnici skupina iznose rezultate rada i argumentiraju različita mišljenja
 - nastavnik sintetizira rezultate i pomaže učenicima da svjesno i odgovorno zauzmu stav, uči ih suradnji i toleranciji; on pomaže, vodi i usmjerava, ali ne nameće rješenje, nego potiče na osobno, kritičko i argumentirano opredjeljenje
- rad s tablicom - pojedinačno ili u parovima:
 - u skladu s ciljevima koje si je nastavnik zacrtao, tamo gdje je i u kojoj mjeri je to moguće vjeroučitelj ide ka daljnjem produblivanju i proširivanju tematike: vjerovanja i predodžbe o životu onkraj smrti u različitim religijama

- rad s tablicom "Kako pojedine religije predstavljaju budući život" na str. 59 - pojedinačno ili udvoje
- nastavnik može pribaviti i dodatnu literaturu o toj tematici za učenički samostalni rad
- iznošenje učeničkih spoznaja, zapazanja i primjedbi
- majeutički razgovor i sinteza: uspoređivanje podataka koje su učenici uočili i njihova dosadašnjeg znanja o kršćanskoj vjeri u uskrsnuće
- nastavnikovo izlaganje:
 - kršćanska vjera u uskrsnuće
 - čitanje i interpretacija novozavjetnih tekstova

3.5. (Trans)kodifikacija i transfer na druge situacije

3.5.1. Varijanta A

- pismeno izražavanje
 - interpretacija smrtnih stradanja nedužnih u domovinskom ratu u svjetlu Isusove smrti (vidi str. 66-69 + prilog 58)
 - učenici pojedinačno pišu vlastite interpretacije u obliku sastava ili pjesme

3.5.2. Varijanta B

- pojedinačna ili skupna izrada kolaža ili montaže na temu: smrtna stradanja

nedužnih u domovinskom ratu u svjetlu Isusove smrti

4. VREDNOVANJE

- sukladno operacionaliziranim ciljevima
- sustavno promatranje i praćenje učenikâ
- vrednovanje tijeka i konačnih rezultata usvajanja na osnovi izvedenih zadataka (razgovora, pismenog izražavanja, rezultata rada u skupinama, usmenih odgovora, kolaža, montaže itd.)
- ako je potrebno, vjeroučitelj može na kraju vjeronaučne teme dati još koji primjeren zadatak za vrednovanje stavova kako bi mogao što cjelovitije sagledati učeničko napredovanje i njihova postignuća

Napomena: Nastavna tema će se obraditi u nekoliko školskih sati ili nastavnih jedinica. Na početku svake nastavne jedinice vjeroučitelj uvijek iznova mora probuditi učeničko zanimanje za učenje tj. unijeti prikladan motivacijski element te provjeriti stupanj i kvalitetu učeničkog usvajanja prije nego što prosljedi s daljnjim nastavnim koracima.